

Creadigrwydd

Mae'r adran hon wedi'i chymryd o brosiect yr Awdurdod Cymwysterau a Chwricwlwm (y QCA) sy'n dwyn y teitl 'Y Cwricwlwm Cenedlaethol ar Waith', a gellir cael rhagor o fanylion am y prosiect hwn trwy droi at

<http://www.ncaction.org.uk/creativity>.

Beth yw creadigrwydd?

Roedd adroddiad y Pwyllgor Ymgynghorol Cenedlaethol, sef 'All our futures: creativity, culture and education' (Yr Adran Addysg a Chyflogaeth, 1999), wedi diffinio creadigrwydd ar sail pedair nodwedd:

- Mae'n golygu meddwl neu ymddwyn yn ddychmygus bob amser.
- Rhaid i'r gweithgaredd dychmygus hwn fod yn bwrpasol - hynny yw, rhaid iddo gyflawni amcan penodol
- Rhaid i'r prosesau gynhyrchu rhywbeth gwreiddiol
- Rhaid bod rhyw werth i'r canlyniad mewn perthynas 'r amcan.

Pam y mae creadigrwydd yn bwysig?

Creadigrwydd:

- Mae'n gwella hunan-barch, cymhelliant a chyflawniad disgyblion. Mae disgyblion sy'n cael eu hannog i feddwl yn greadigol ac yn annibynnol yn dangos mwy o ddiddordeb mewn darganfod pethau drostynt eu hunain, ac maent yn fwy agored i syniadau, yn fwy awyddus i weithio gydag eraill er mwyn archwilio syniadau, ac yn barod i weithio ar l i'r wers orffen wrth fynd ar l syniad neu weledigaeth. O ganlyniad, maent yn dysgu'n gyflymach, ac mae eu lefelau cyflawniad a'u hunan-barch yn gwella.
- Mae'n paratoi disgyblion gogyfer bywyd. Os yw disgyblion yn cael cyfleoedd i feddwl yn greadigol ac yn feirniadol er mwyn datrys problemau a gwneud gwahaniaeth er gwell, dylai hyn eu helpu i fod yn greadigol ac yn arloesol a dangos menter a'r gallu i arwain. Bydd hyn yn eu paratoi ar gyfer eu rolau fel gweithwyr a dinasyddion yn y

dyfodol. Yn ogystal, dylai'r cyfleoedd hyn i ymarfer a datblygu creadigrwydd alluogi disgyblion i reoli risg, ymateb yn gadarnhaol i heriau a chyfrifoldebau ac ymdopi newid ac anawsterau.

- Mae'n cyfoethogi bywydau disgyblion. Trwy hybu creadigrwydd, gall athrawon roi'r cyfle i bob disgybl ddarganfod a dilyn ei ddiddordebau a'i ddoniau arbennig ei hun. Mae pawb yn gallu dangos rhyw fesur o greadigrwydd. Gall disgyblion creadigol fyw bywydau cyfoethocach, a gallant wneud cyfraniad gwerthfawr i'r gymdeithas yn y tymor hwy.

Sut mae adnabod creadigrwydd?

Pan fo disgyblion yn meddwl ac yn ymddwyn yn greadigol, rydych yn debygol o'u gweld:

- Yn holi ac yn herio
- Yn ffurfio cysylltiadau ac yn sylwi ar gydberthnasau
- Yn rhagweld yr hyn a allai ddigwydd
- Yn archwilio syniadau gan gadw meddwl agored
- Yn myfyrio'n feirniadol ynghylch syniadau, gweithrediadau a chanlyniadau.

Sut gall athrawon hybu creadigrwydd?

Gall athrawon helpu i hybu a datblygu creadigrwydd disgyblion trwy ystyried:

- Eu gwaith cynllunio
- Y modd y maent yn cyflwyno gwaith dysgu
- Eu dulliau addysgu
- Eu gwaith adolygu a gwerthuso.

Cynllunio

- Ceisiwch gynnwys amcanion mewn perthynas chreadigrwydd yn eich gwaith cynllunio (gallech gyfuno'r rhain ag amcanion sy'n benodol i bynciau arbennig).
- Chwiliwch am gyfleoedd i hybu creadigrwydd yn eich cynlluniau gwaith a'ch cynlluniau gwersi presennol. A allech chi addasu unrhyw weithgareddau fel eu bod yn cynnig mwy o gyfle i'r disgyblion fod yn greadigol?
- Lluniwch weithgareddau sy'n ddilys o safbwynt personol a diwylliannol. Ceisiwch adeiladu ar ddiddordebau a phrofiadau'r disgyblion (yn yr ysgol a'r tu allan iddi).
- Cynlluniwch ar gyfer ystod o arddulliau dysgu ac addysgu fel bod cynifer o ddisgyblion ag sy'n bosibl yn cael y cyfle i arddangos eu creadigrwydd. Gall gweithgareddau chwarae r l gynnig cyfle i ddisgyblion ddefnyddio'u dychymyg i raddau mwy a rhoi rhyddid iddynt archwilio syniadau. Mae gwaith arbrosi

ymarferol, gwaith datrys problemau, gwaith trafod a gwaith ar y cyd i gyd yn cynnig cyfleoedd ardderchog i feddwl ac ymddwyn yn greadigol.

- Peidiwch byth cholli golwg ar bwysigrwydd gwybodaeth a sgiliau. Nid yw disgyblion yn gallu mynd i'r afael 'r heriau y maent yn dod ar eu traws yn greadigol ac yn bwrpasol oni bai fod ganddynt sylfaen gadarn o wybodaeth a sgiliau.

Cyflwyno gwaith dysgu

- Rhowch nod clir i'r disgyblion sy'n heriol ond yn gyraeddadwy.
- Rhannwch yr amcanion'r disgyblion, a rhowch gyfleoedd iddynt ddewis ffyrdd o weithio a llywio cyfeiriad eu gwaith.
- Mae manau cychwyn ysgogol megis cyfle i weld, clywed ac aroglu pethau a chyfle i gael cyswllt phobl greadigol yn ennyn diddordeb y disgyblion ac yn tanio eu dychymyg.
- Rhowch gyfres o gyfyngiadau i'r disgyblion (er enghraifft, terfyn ar amser a/neu adnoddau). Mae hyn yn gwneud gweithgaredd yn fwy hygyrch, a gall annog y disgyblion i arbrofi a gwneud gwaith byrfyfyr.

Addysgu

- Ewch ati i annog y disgyblion i holi, ffurfio cysylltiadau, rhagweld yr hyn a allai ddigwydd ac archwilio syniadau. Gwnewch yn siwr eich bod yn hybu ac yn gwobrwyo dychymyg a gwreiddioldeb.

- Gofynnwch gwestiynau penagored fel 'Beth pe bai...?' a 'Sut gallech chi...?' er mwyn helpu'r disgyblion i weld pethau o safbwyntiau gwahanol.
- Gwnewch yn siwr eich bod yn gwerthfawrogi ac yn canmol yr hyn y mae'r disgyblion yn ei wneud a'i ddweud. Ceisiwch greu amgylchedd lle maent yn teimlo'n ddiogel i ddweud pethau, cymryd risgiau ac ymateb yn greadigol.
- Os ydych am annog y disgyblion i fod yn fentrus ac archwilio syniadau'n rhydd ceisiwch greu amgylchedd gweithio hwyliog a hamddenol.
- Os ydych am annog y disgyblion i weithio mewn modd dychmygus ceisiwch greu amodau sy'n caniatu iddynt fyfyrion dawl a chanolbwyntio.
- Gwnewch y mwyaf o ddigwyddiadau annisgwyl. Lle bo hynny'n briodol, rhowch eich cynllun gwers i'r naill ochr ac ymatebwch i'r hyn sy'n digwydd ar y pryd, ond peidiwch byth cholli golwg ar eich amcanion dysgu cyffredinol.

PESS

Key Stage 2
Cyfnod Allweddol 2

- Byddwch yn barod i gymryd cam yn l a chaniat u i'r disgyblion gymryd y blaen. Fodd bynnag, gwnewch yn siwr eich bod wrth law bob amser i gynnog awgrymiadau a chymorth iddynt yn l yr angen.
- Ymunwch 'r disgyblion i gymryd rhan mewn gweithgareddau, a gwnewch yn siwr eich bod yn meddwl ac yn ymddwyn mewn modd creadigol. Gall dangos i'r disgyblion eich bod chi'n dal i ddysgu hefyd helpu i greu amgylchedd dysgu agored ac adeiladol.
- Rhowch gyfleoedd i'r disgyblion gydweithio disgyblion eraill yn eu dosbarth, eu grwp blwyddyn a grwpiau oedran gwahanol.

Adolygu a gwerthuso

- Cynorthwywch y disgyblion i ddatblygu meini prawf y gallant eu defnyddio i farnu eu gwaith eu hunain, yn enwedig ei wreiddioldeb a'i werth (gallai hyn fod mor syml gofyn 'Beth sy'n gwneud ..... da?')
- Stopiwch yn rheolaidd fel y gellir cynnal trafodaeth agored ynghylch y problemau y mae'r disgyblion yn eu hwynebu a sut y gallant eu datrys. Anogwch y disgyblion i rannu syniadau 'i gilydd a siarad am eu cynnydd.
- Cynorthwywch y disgyblion i werthfawrogi'r nodweddion da yng ngwaith disgyblion eraill a gwerthfawrogi ffyrdd o weithio sy'n wahanol i'r rhai y maen nhw'n eu defnyddio.
- Cynorthwywch y disgyblion i roi a derbyn adborth adeiladol.

Mae'r wefan <http://www.ncaction.org.uk/> creativity yn cynnwys rhai enghreifftiau ardderchog, ac mae'n werth bwrw golwg arni.

Creadigrwydd a dawns

Trafodwyd materion sy'n ymwneud chreadigrwydd a dawns yn yr adran ar y Cwricwlwm Cenedlaethol ond mae'n werth ailedrych arnynt yn y fan hon hefyd. Caiff nifer o'r agweddau a nodir uchod eu cynnwys a'u hybu yn y Dull AGChY o Addysgu Dawns. Un agwedd nad yw'n cael ei thrafod yn nogfennau'r Awdurdod Cymwysterau a Chwricwlwm yw'r dechneg dysgu ar garlam y gellir ei defnyddio i hybu creadigrwydd. Mae'r dechneg hon (y cyfeirir ati yn Saesneg fel **SCAMPER**) yn cynnwys rhai o'r prif weithrediadau y gall disgyblion eu hystyried i'w helpu i ddatblygu dulliau a syniadau newydd ac arloesol.

Defnyddir y cysyniad hwn ym maes busnes i helpu busnesau i arallgyfeirio a gwneud y mwyaf o gyfleoedd busnes. Mae'r gweithrediadau sy'n rhan o'r dechneg yn cynnwys:

Cyfnewid elfen o'r cysyniad, y syniad, y weithred neu'r broses am rywbeth arall Cyfuno cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau

Addasu cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau Diwygio cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau

Defnyddio cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau at ddiben arall Dileu cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau

Gwrthdroi cysyniadau, syniadau, gweithrediadau neu brosesau

Os caiff y dechneg hon ei chymharu 'r broses o ddatblygu motiff yng Nghyfnodau Allweddol 2 a 3, gwelir bod nifer o a gweddau tebyg yn bodoli rhyngddynt. Felly, wrth ddatblygu gwybodaeth a dealltwriaeth ynghylch datblygu motiff, mae disgyblion yn cael cipolwg ar sut y gallant fod yn greadigol, yn arloesol ac yn entrepreneuriaidd. Yr hyn y mae angen i athrawon ei wneud yw tynnu sylw at yr agweddau tebyg hyn a rhoi cyfleoedd i ddisgyblion ddefnyddio'r wybodaeth hon mewn amrywiaeth o gyd-destunau gwahanol.

Datblygu motiff CA2

Repetition - repeat the whole thing or part of it

Ailadrodd - ailadrodd y motiff cyfan neu ran ohono

Torri a gludo - aildrefnu'r gweithrediadau sy'n rhan o'r motiff

Dileu - tynnu gweithred allan

Ychwanegu - cynnwys gweithred newydd

Disodli - tynnu gweithred allan a rhoi gweithred arall yn ei lle

Gwrthdroi - perfformio'r motiff cyfan neu rannau ohono o chwith gan ddechrau o'r diwedd

Saib - ychwanegu eiliad o lonyddwch

Ailddirwyn - perfformio'r motiff cyfan neu ran ohono am yn I fel pe bai rhywun wedi gwasgu'r botwm ailddirwyn (rewind) ar fideo

Datblygu motiff CA3

Newid gweithrediadau - teithio, troi, neidio, ystumio, llonyddwch, cyffwrdd neu godi

Amrywio - agweddau megis lefel, cyflymder, cyfeiriad, llwybr

Datblygu - gweithrediadau cyferbyniol

Datblygu - gweithrediadau ategol

Newid nifer y dawnswyr sy'n perfformio ar unrhyw adeg unawd - deuwad, triawd, pedwarawd ac ati

Newid y trefniannau/patrymau gofodol - cylch, sgwr, triongl, llinell, agos, pell, ar hap ac ati

Newid y rhannau o'r corff sy'n cael eu defnyddio - breichiau, coesau, bysedd, pen, cluniau ac ati

Newid y berthynas rhwng y dawnswyr drwy newid yr hyn y mae'r dawnswyr yn edrych arno neu leoliad a chyfeiriad eu cyrff - edrych ar ei gilydd, edrych i ffwrdd, edrych ar y llawr ac ati

Newid y motiff fel ei fod yn cynnwys prop - het, ffon, cadair, p l, ymbar l, masg ac ati

Newid y ddyfais goreograffig sy'n cael ei defnyddio - unffurfiaeth, arwain a dilyn, adlewyrchu, gweithred ac adwaith, cwestiwn ac ateb, uchafbwyntiau, gweithrediadau pontio ac ati

Newid ystyr y motiff trwy newid y modd y mae'r dawnswyr yn dawnsio. Er enghraifft: cyfnewid sgipio ysgafn a hapus am lusgo traed yn drist

Symleiddio - gwneud y motiff yn fwy syml ac yn llai cymhleth

Manylu - gwneud y motiff yn fwy cymhleth a manwl